

Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2024

Maja Roodbergen
Frank Majoor

Sovon-rapport 2025/20

Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2024

Maja Roodbergen & Frank Majoor

In het meerjarige samenwerkingsprogramma 'Wij&Wadvogels' werken Het Groninger Landschap, It Fryske Gea, Landschap Noord-Holland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Vogelbescherming Nederland en de Waddenvereniging aan het herstel van gezonde vogelpopulaties in het Waddengebied. 'Wij&Wadvogels' wordt mogelijk gemaakt door financiering door het Waddenfonds, het Ministerie van LNV en de drie Waddenprovincies.

Sovon-rapport 2025/20

Deze rapportage is samengesteld in opdracht van
Landschap Noord-Holland

Colofon

© Sovon Vogelonderzoek Nederland 2025

Dit rapport is samengesteld in opdracht van Staatsbosbeheer Texel en Nationaal Park Duinen van Texel, met financiële bijdragen van Stichting Vogeleiland Texel en Vogelbescherming Nederland.

Wijze van citeren: Roodbergen, M. & Majoor F. 2025. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2024. Sovon-rapport 2025/20. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Foto's: geringde tapuitenvrouw: Jan Sleurink, korstmos en tapuitenjongen: Frank Majoor.

ISSN-nummer: 2212 5027

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Toernooiveld 1

6525 ED Nijmegen

e-mail: info@sovon.nl

website: www.sovon.nl

Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sovon en/of opdrachtgever.

Inhoud

1. Inleiding	6
1.1 Achtergrond	6
1.2 Onderzoeksvragen	7
1.3 Dankwoord	8
2. Werkwijze	9
3. Resultaten en discussie	10
3.1 Aantal broedparen	10
3.2 Broedsucces	12
3.3 Overleving en dispersie	15
3.4 Conclusie	18
4. Beheer	19
5. Literatuur	20

1. Inleiding

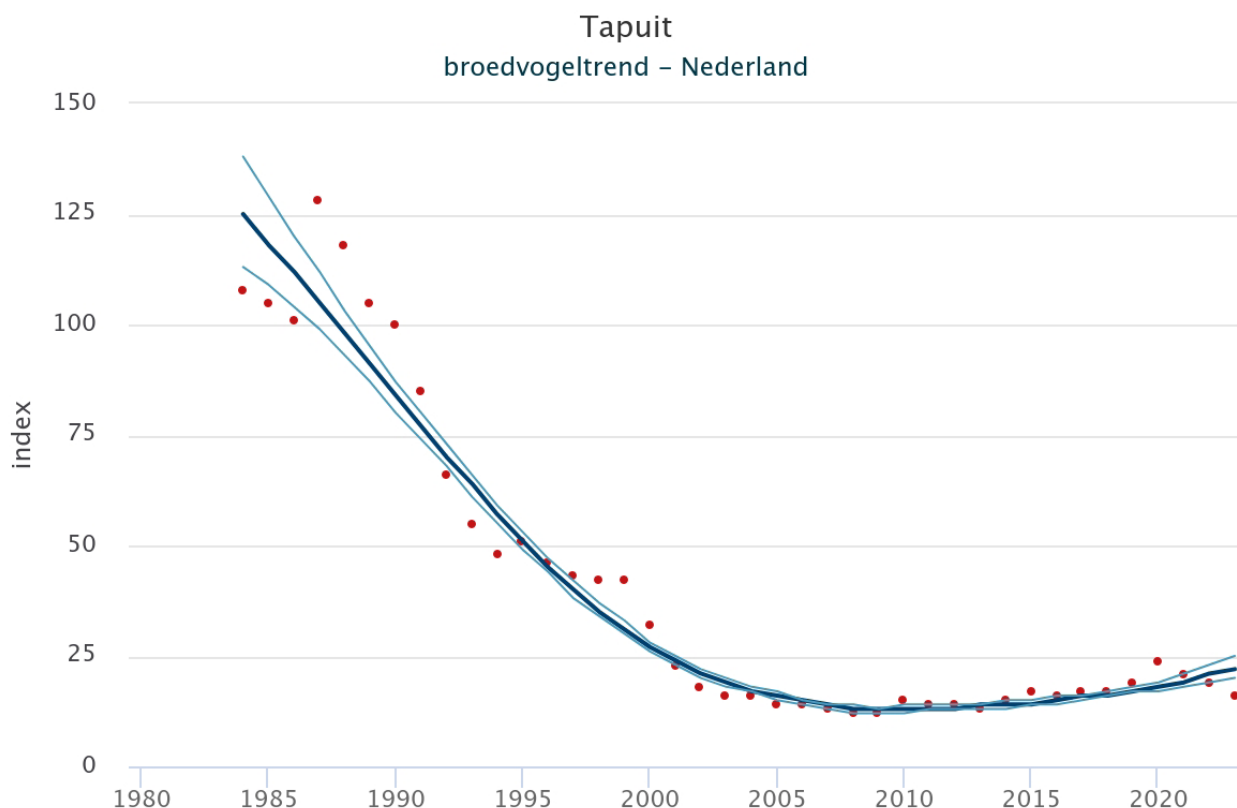
1.1 Achtergrond

Weinig vogelsoorten zijn in Nederland zo afhankelijk van open, droge duinhabitats als de Tapuit *Oenanthe oenanthe*. In het laatste kwart van de vorige eeuw is de soort als broedvogel sterk in aantal afgenomen. Van de enkele duizenden paren in de jaren '70 waren er hooguit 600-800 over in 1998-2000 en 250-300 in 2005 (figuur 1; van Turnhout *et al.* 2007). Daarna schommelde de populatie rond dit niveau, met een dieptepunt in 2013 (210-250). In 2015-2019 volgden weer iets hogere aantallen (tussen de 260 en 330; Boele *et al.* 2021), en in 2020 zelfs een echt sprongetje voorwaarts (360-440 paren). Voor 2021 en 2022 zijn geen landelijke aantalsschattingen beschikbaar, maar de indexen laten in beide jaren een lichte afname zien, net als in 2023 (aantalsschatting 310-350). Op de Rode Lijst staat de Tapuit te boek als 'bedreigd' (van Kleunen *et al.* 2017).

De verspreiding is de afgelopen decennia steeds verder in noordelijke richting ingekrompen, zowel in de binnenlandse heidegebieden als in de kustduinen. De oorzaken van de afname zijn globaal bekend. Door het actief vastleggen van de kustlijn en atmosferische stikstofdepositie zijn lage, open en kruidenrijke duinvegetaties gaandeweg vervangen door hoge, gesloten vegetaties met hoge grassen en struwelen. Ook heeft

de achteruitgang van Konijnen een belangrijke rol in de vergrassing gespeeld. Konijnen voorzien Tapuiten door hun graaf- en graasactiviteiten van nestholten en geschikt foerageerhabitat. De aantallen Konijnen fluctueren periodiek als gevolg van virusziekten zoals myxomatose (voor het eerst in 1953) en het viraal haemorrhagisch syndroom (VHS/RHD1, rond 1990). Door deze processen is met name de toegankelijkheid van prooidieren voor foeragerende Tapuiten een probleem geworden, naast andere factoren die van invloed zijn op de resterende, vaak geïsoleerd van elkaar liggende populaties (predatie, beperkt dispersievermogen, genetische diversiteit, recreatie) (van Turnhout & van Beusekom 2014, van Oosten 2015).

Een substantieel deel van de resterende Nederlandse Tapuitenpopulatie broedt in enkele Noord-Hollandse duingebieden. De Natura 2000-gebieden tussen Callantsoog en Den Helder (Noordduinen) en de duinen van Texel zijn belangrijke resterende bolwerken. In de Noordduinen wordt sinds 2007 een populatieonderzoek uitgevoerd, waarbij zowel naar de ontwikkeling in aantallen broedparen, broedsucces als overleving wordt gekeken (Roodbergen *et al.*, 2025). De gegevens worden onder andere gebruikt om de invloed van recreatie (van Turnhout 2009) en beheermaatregelen (van Turnhout & Majoor 2013, 2015, 2016a; van Turnhout *et al.* 2018) op de tapuitenstand te evalueren.

Figuur 1. Trend van de Tapuit als broedvogel in Nederland in 1990-2023 (<https://stats.sovon.nl/stats/soort/11460>).

Op Texel waren rond 1990 nog 120-140 paren aanwezig (figuur 2). Daarna nam de stand af tot minder dan 20 in 2008. Sindsdien is van een opvallend herstel sprake, tot 45-54 in 2014-16 (gegevens Sovon). Karteringen in 2018 en 2019 leverden schattingen op van 42-45 paren respectievelijk 61-65 paren, voor 2020 bedraagt de schatting zelfs rond de 76 paren en voor 2022 rond de 74 paren (<https://stats.sovon.nl/stats/gebied/1000002>). Voor 2021 en 2023 zijn geen schattingen voor het hele eiland beschikbaar.

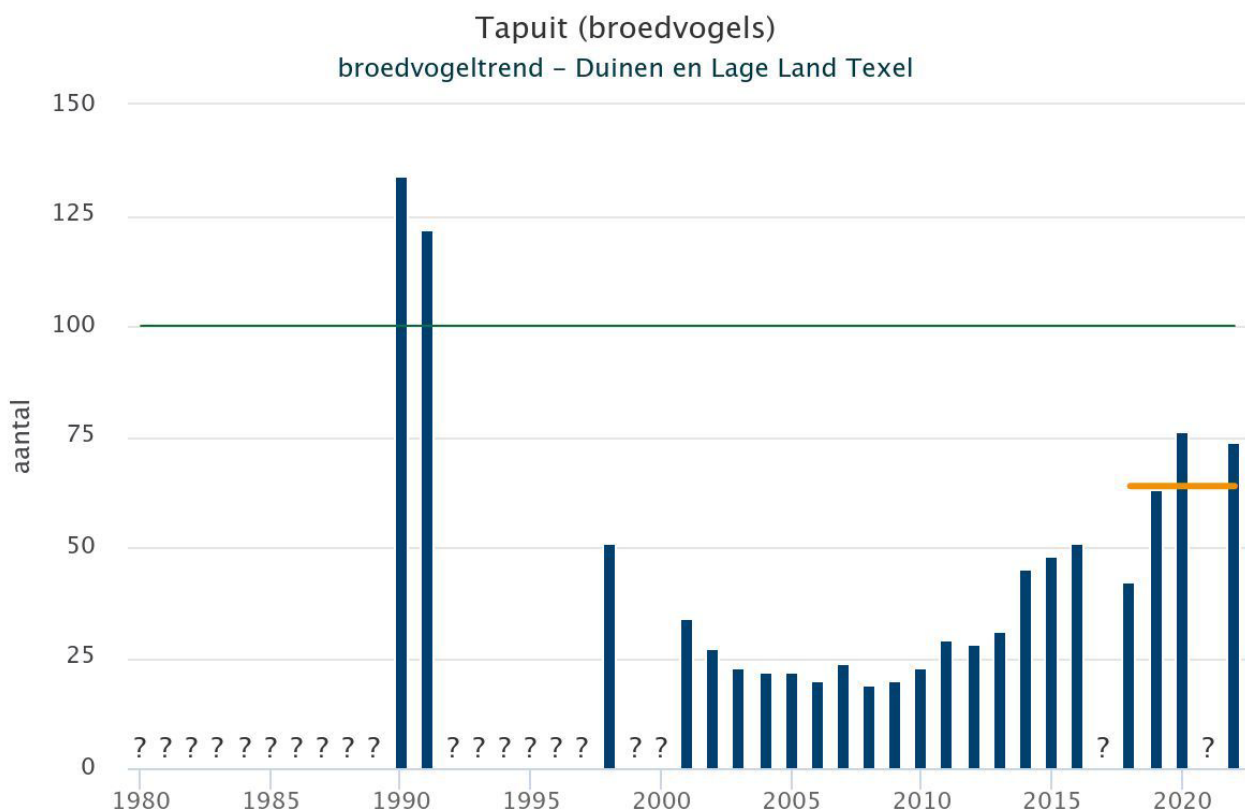
Voor de Tapuit zijn doelen geformuleerd voor Natura 2000-gebied "Duinen en Lage Land Texel". Het gaat hier om een herstelopgave van het leefgebied voor 100 broedparen. Staatsbosbeheer Texel en Nationaal Park Duinen van Texel hebben aangegeven geïnteresseerd te zijn in de situatie van de Tapuit op Texel, in het bijzonder in relatie tot begrazing en mogelijke predatie door verwilderde huiskatten. In 2016 is daarom met behulp van gericht veldwerk onderzoek gedaan naar de aantallen, verspreiding en het broedsucces van Tapuiten in het grootste bolwerk op Texel, de Eierlandse Duinen (van Turnhout & Majoor 2016b). In de jaren daarna is dit onderzoek gecontinueerd, en is de vraagstelling gaandeweg aangescherpt (van Turnhout & Majoor *in serie*, Roodbergen *et al.*, 2024). Tot 2009 werd dit gebied met schapen begraaasd, sindsdien vindt er geen begrazing plaats (afgezien van Konijnen). Staatsbosbeheer werkt aan een nieuw beheer- en begrazingsplan voor

de komende jaren. De Tapuit speelt als kensoort van droge open duingraslanden een belangrijke rol bij de te maken beheerkeuzes. In dit rapport is daarom ook een beheeradvies beschreven primair gericht op de leefomstandigheden van de Tapuit.

1.2 Onderzoeksvragen

De belangrijkste vragen voor het onderzoek aan Tapuiten in de Eierlandse Duinen in 2024 waren:

1. Wat is het aantal aanwezige territoria, het aantal nesten en het broedsucces van de Tapuiten? Het vaststellen van het aantal uitgevlogen jongen per (succesvol) paar geeft aan of de populatie op eigen benen kan staan of zelfs als bron kan optreden voor andere populaties in de omgeving ('source'), of dat er aanvulling vanuit andere populaties nodig is om de aantallen op peil te houden ('sink'). Hiertoe wordt het broedsucces in de Eierlandse Duinen jaarlijks vergeleken met het broedsucces dat nodig is om te compenseren voor sterfte. Ook wordt een vergelijking gemaakt met het broedsucces in de Eierlandse Duinen in voorgaande jaren en in referentiegebied de Noordduinen bij Den Helder.
2. Wat is de conditie van nestjonge Tapuiten, en hoe verhoudt zich deze met de conditie in voorgaande

Figuur 2. Aantallen van de Tapuit in Natura 2000-gebied Duinen en Lage Land van Texel in 1980-2022 (<https://stats.sovon.nl/stats/gebied/1000002>). De oranje lijn geeft het gemiddelde van de afgelopen vijf jaar weer, de groene lijn het instandhoudingsdoel voor dit Natura 2000-gebied.

jaren en met de conditie van nestjonge Tapuiten in de Noordduinen?

3. Welk deel van de in het voorgaande jaar geringde volwassen en jonge vogels keert dit jaar terug in het broedgebied als broedvogel, en hoe verhouden deze cijfers zich met de overlevingscijfers in referentiegebied de Noordduinen? Is er sprake van uitwisseling van gekleurringde individuen tussen beide populaties, en evt. met andere populaties in de omgeving?

1.3 Dankwoord

Collega Jeroen Nienhuis hielp met het uitvoeren van database- en GIS-werkzaamheden. Thomas van der Es, Erik van der Spek (SBB) en Cor Smit (Nationaal Park Duinen van Texel) zorgden voor hulp en betrokkenheid vanuit de opdrachtgevers. Financiering geschiedde in het kader van fase II van het programma Wij & Wadvogels. Dit programma is een initiatief van de Coalitie Wadden Natuurlijk met als penvoerder Vogelbescherming Nederland. Landschap Noord-Holland is opdrachtgever voor het onderzoek aan Tapuiten.

2. Werkwijze

De werkzaamheden op Texel sluiten nauw aan op het onderzoek dat Sovon de afgelopen jaren in de Noordduinen (Den Helder – Callantsoog) heeft uitgevoerd (van Turnhout *et al.* 2020, 2022, 2023, Roodbergen *et al.*, 2024). Op basis van de aanwezigheid van volwassen Tapuiten na aankomst in de broedgebieden zijn in de Eierlandse Duinen alle nesten gelokaliseerd, met een GPS ingemeten en wekelijks gecontroleerd tot na het uitvliegen van de jongen. Hiermee hebben we een nauwkeurig beeld verkregen van het aantal territoria, aantal nesten en het broedsucces. In tegenstelling tot in 2018 tot en met 2022, toen het veldwerk vanwege beperkt budget eerder in het broedseizoen werd beëindigd (half juni; met nog één bezoek in juli om het resultaat van late eerste broedsels te controleren), werd in 2023 en 2024 gedurende het volledige broedseizoen veldwerk uitgevoerd, zodat ook een volledig beeld is verkregen van het (succes van) tweede legfels en vervolglegels.

Tijdens het controleren van de nesten zijn ook de nestjongen, wanneer ze minimaal een week oud waren, voorzien van unieke kleurringcombinaties. Het kleurringen kostte nauwelijks extra tijd, maar is wel noodzakelijk om ook gegevens over sterfte en dispersie te verzamelen. Daarnaast werden van de nestjonge Tapuiten de vleugellengte en het gewicht bepaald, om hun conditie te kunnen bepalen. Van mislukte nesten is de oorzaak van mislukken zo goed mogelijk vastgesteld, waarbij specifiek op sporen van (katten)predatie is gelet tijdens de nestbezoeken.

Metten, wegen en kleurringen van jonge Tapuit nabij het nesthol (konijnenhol links, gemarkeerd met een stokje, foto: Maja Roodbergen).

3. Resultaten en discussie

3.1 Aantal broedparen

In 2024 zijn 40 territoria van Tapuiten aangetroffen in de Eierlandse Duinen, een flinke daling ten opzichte van de 56 in het voorgaande jaar. In 2016-2022 lag dit aantal tussen de 28 (2018) en 51 (2020 en 2021) (figuur 3). Na de sterke toename van 2018 op 2019 (+45%) en van 2019 op 2020 (+29%), lijken de aantallen in de afgelopen zes jaren dus gestabiliseerd. In 2014-15 werden in dit gebied 27 territoria vastgesteld (R. van Beusekom; op basis van BMP-inventarisatie). Het aantal in 2024 is daarmee nog altijd bijna anderhalf keer zo hoog als destijds.

Waar de toename zich in 2019 en 2020 vooral manifesteerde in het midden en noorden van het studiegebied, tussen de strandopgang bij paal 29 en de vuurtoren,

zijn in 2024 in dit deel weer ca. 11 territoria verdwenen. Ook in het zuidelijk deel, tussen de strandopgang en Krimweg, verdwenen in 2024 acht territoria ten opzichte van 2023. De verspreiding van territoria lijkt zich daarmee in 2024 meer in het midden van het gebied te concentreren (figuur 4).

In 2024 werd in 2 territoria geen nest gevonden (figuur 3). Deze waren beide bezet door een paartje zonder broedgedrag; er waren in 2024 geen solitaire mannen. In eerdere jaren werden deze vaak wel aangetroffen. Met name 2021 en 2022 vielen daarbij op, met 9, respectievelijk 5 solitaire mannen. In de jaren daarvoor waren territoria zonder nest veel minder aanwezig (1, 0, 4, 2, 2 in 2016-20), net als solitaire mannen (0, 0, 3, 2, 0).

Figuur 3. Verloop van het aantal territoria van de Tapuit in de Eierlandse Duinen in 2016-2024. De doorgetrokken lijn betreft alleen de territoria waarin ook een nest is gevonden, de stippellijn is inclusief de territoria waarin geen nest is gevonden. Het kan hierbij gaan om paren of solitaire volwassen vogels (meestal mannetjes) die niet tot nestbouw zijn overgegaan, of om paren waarvan het nest in een vroeg stadium is mislukt.

2018

2019

2020

2023

2024

Figuur 4. De ligging van tapuitterritoria in de Eierlandse Duinen in 2018 (linksboven), 2019 (rechtsboven), 2020 (linksmidden), 2023 (rechtsmidden) en 2024 (linksonder).

3.2 Broedsucces

Er werden 33 succesvolle eerste legsels vastgesteld in 2024, dit betreft nesten waar uiteindelijk minimaal één jong is uitgevlogen. In 2016-23 waren dat er respectievelijk 22, 24, 22, 32, 42, 32, 39 en 40. Er werden in 2024 drie succesvolle vervolglegels vastgesteld (nadat eerste legsel was mislukt) en twee succesvolle tweede legsels (nadat eerste legsel was geslaagd). In 2016, 2017 en 2023 waren 4, 8 resp. 7 succesvolle vervolg- of tweede legsels aanwezig, in ieder van de jaren 2018-2020 *minimaal* 3 en in 2021 en 2022 *minimaal* 1. Echter, in 2018-22 was de bepaling van succesvolle tweede legsels onvolledig; de latere legsels konden niet allemaal tot het moment van uitvliegen worden gevolgd.

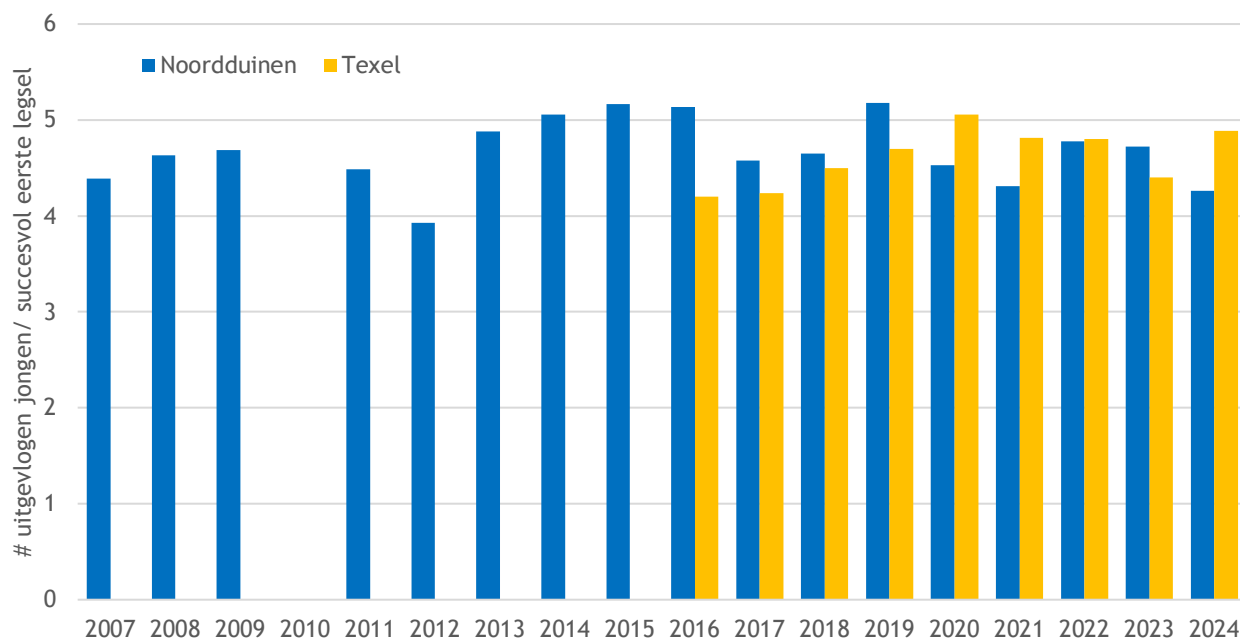
Van succesvolle eerste legsels vlogen gemiddeld 4,9 jongen uit in 2024, het één na hoogste aantal sinds 2016. Alleen in 2020 vlogen gemiddeld meer jongen per succesvol eerste legsel uit, namelijk 5,1. (figuur 5). Per territorium vlogen gemiddeld 4,5 jongen uit, meer dan in alle voorgaande jaren.

In de periode 2016-2024 kwamen per succesvol nest gemiddeld 0,54 eieren niet uit. Dit is minder dan het gemiddelde in de Noordduinen (0,79 in 2007-2023), met name doordat daar in de jaren 2019-2022 opvallend veel eieren niet uitkwamen (1,2-1,5 per nest, Roodbergen *et al.*, 2024).

In 2024 konden net als in 2023 de Tapuiten en hun legsels tot aan het einde van het broedseizoen gevolgd worden, waardoor ook het voorkomen en nestsucces van vervolg- en tweede legsels kon worden bepaald. In

2024 zijn in totaal, uit eerste (161) en tweede/vervolglegels (20), 181 nestjongen uitgevlogen. Dit aantal is hoger dan in 2016 en 2017 (104, resp. 126) en lager dan in 2023 (197), maar kan slecht worden vergeleken met de aantallen in tussenliggende jaren, door de kleinere inspanning. In 2020 was echter alleen al het aantal vliegvlugge jongen uit eerste legsels groter (212), wat, samen met de 15 jongen uit tweede/vervolglegels, betekent dat het aantal uitgevlogen jongen toen minimaal 25% groter was.

Bij één nest werden aanwijzingen voor predatie gevonden; de dader bleef onbekend. Dit nest is vervolgens verlaten. Dit is veel minder dan de minimaal vijf gepredeerde nesten in 2023 (vermoedelijk deels door huiskat), en vergelijkbaar met de aantallen in de jaren daarvoor (Roodbergen *et al.*, 2024). De verhoogde predatiekans in 2023 lijkt daarmee een uitzondering. Gezien het kleine aantal predatie-incidenten in de overige onderzoeksjaren lijkt predatie in het algemeen, en nestpredatie door verwilderde huiskatten in het bijzonder, géén belangrijk probleem voor de Tapuiten van de Eierlandse Duinen, althans niet in de nestfase. Mogelijk was dit in 2023 dus anders. In hoeverre predatie van jongen door huiskatten een probleem is in de eerste periode na uitvliegen is onbekend, maar het zou een verklaring kunnen zijn voor de in alle jaren wat lagere eerstejaars overleving in vergelijking met die van jonge Tapuiten in de Noordduinen (zie paragraaf 3.3). Een andere verliesoorzaak was harde neerslag, waardoor drie nesten uitspoelden. Van twee nesten bleef de verliesoorzaak onbekend.

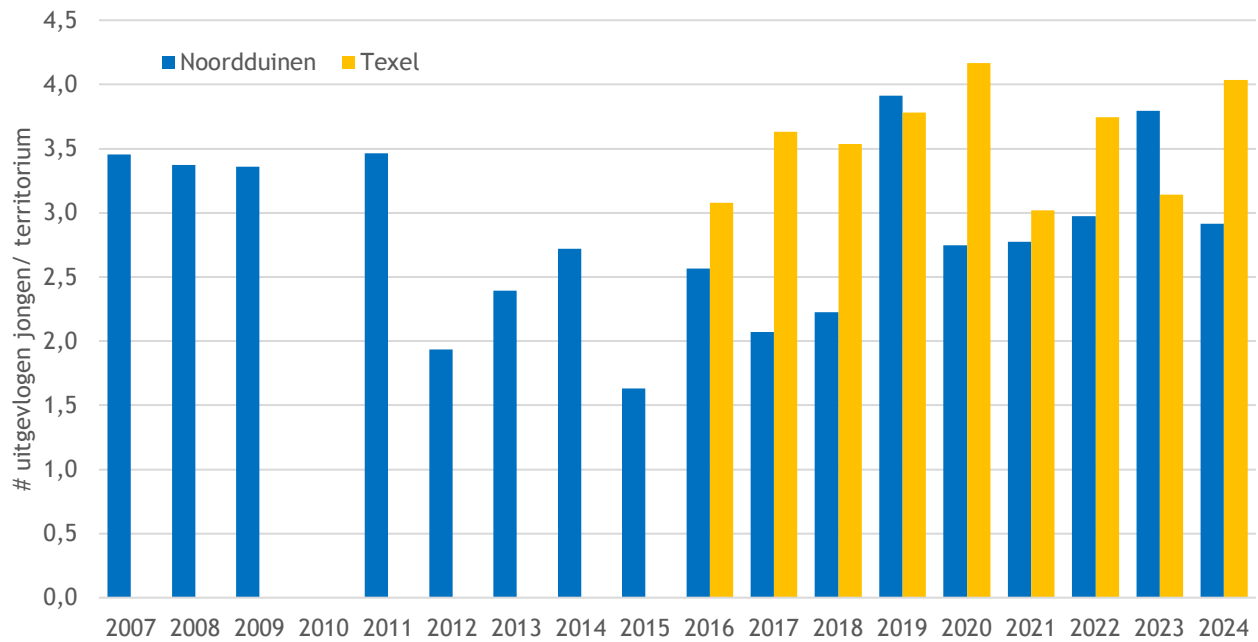

Figuur 5. Verloop van het gemiddeld aantal vliegvlugge jongen per succesvol eerste legsel in de Eierlandse Duinen in 2016-24 (oranje balken), en ter vergelijking in de Noordduinen in 2007-24 (blauwe balken; uit 2010 zijn onvoldoende gegevens beschikbaar).

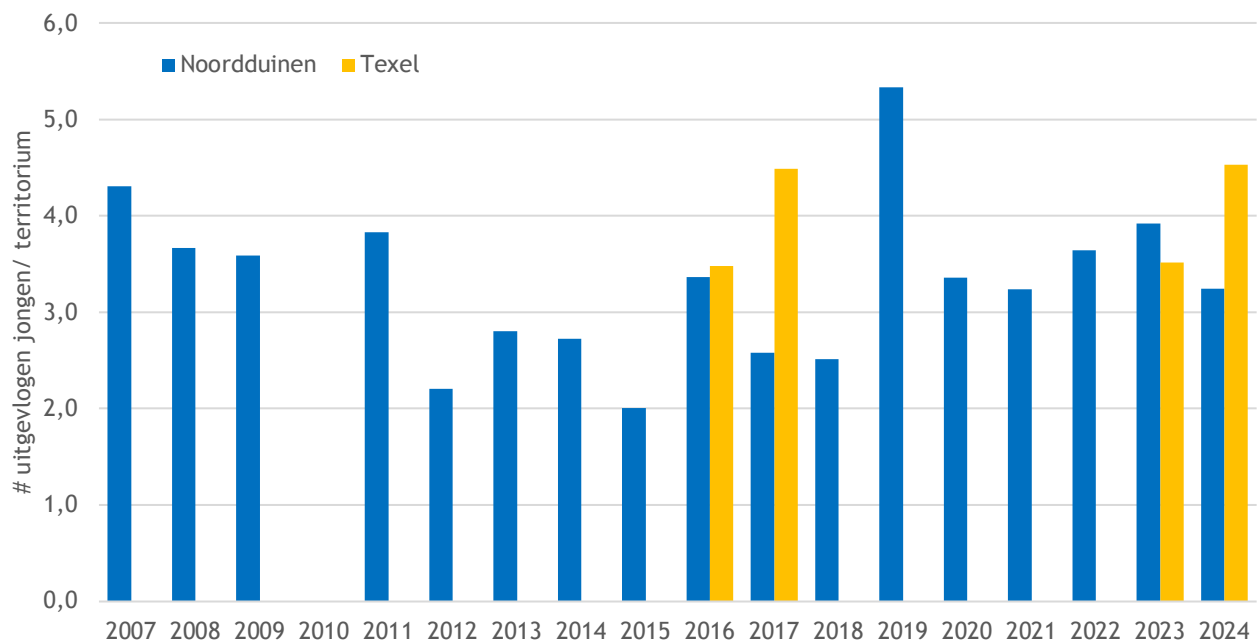
Voor de vergelijking van het broedsucces met dat in de Noordduinen worden drie parameters bepaald: 1) het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per succesvol eerste legsel (figuur 5), 2) het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per territorium, exclusief jongen uit tweede/ vervolglegels (figuur 6) en 3) het gemiddeld aantal uitgevlogen jongen per territorium, inclusief jongen uit tweede/ vervolglegels (figuur 7). In de eerste parameter zijn de volledig mislukte nesten niet verdisconteerd, in de tweede en derde parameter wel.

De derde parameter kan voor Texel alleen worden gebruikt voor 2016, 2017, 2023 en 2024, omdat in de tussenliggende jaren de tweede legels niet volledig gevolgd zijn.

In 2016-19 en 2023 was het aantal uitgevlogen jongen per succesvol nest in de Eierlandse Duinen lager dan in de Noordduinen: het verschil varieerde tussen 0,2 (2018) tot 0,9 (2016) jong. In 2020-2022 en in 2024 was het juist andersom: meer uitgevlogen jongen per succesvol nest in de Eierlandse Duinen, waarbij

Figuur 6. Verloop van het gemiddeld aantal vliegvlugge jongen per territorium exclusief jongen uit tweede/ vervolglegels in de Eierlandse Duinen in 2016-24 (oranje balken) en de Noordduinen in 2007-24 (uit 2010 zijn onvoldoende gegevens beschikbaar).

Figuur 7. Verloop van het gemiddeld aantal vliegvlugge jongen per territorium, inclusief jongen uit tweede/ vervolglegels in de Eierlandse Duinen in 2016-24 (oranje balken; uit 2018-2022 zijn onvoldoende gegevens van tweede/ vervolglegels beschikbaar) en de Noordduinen in 2007-24 (blauwe balken; uit 2010 zijn onvoldoende gegevens beschikbaar).

het verschil in 2022 marginaal was. Een deel van de verklaring is dat in de Noordduinen in 2020 en 2021 relatief veel eieren niet uit kwamen, iets wat op Texel niet is vastgesteld.

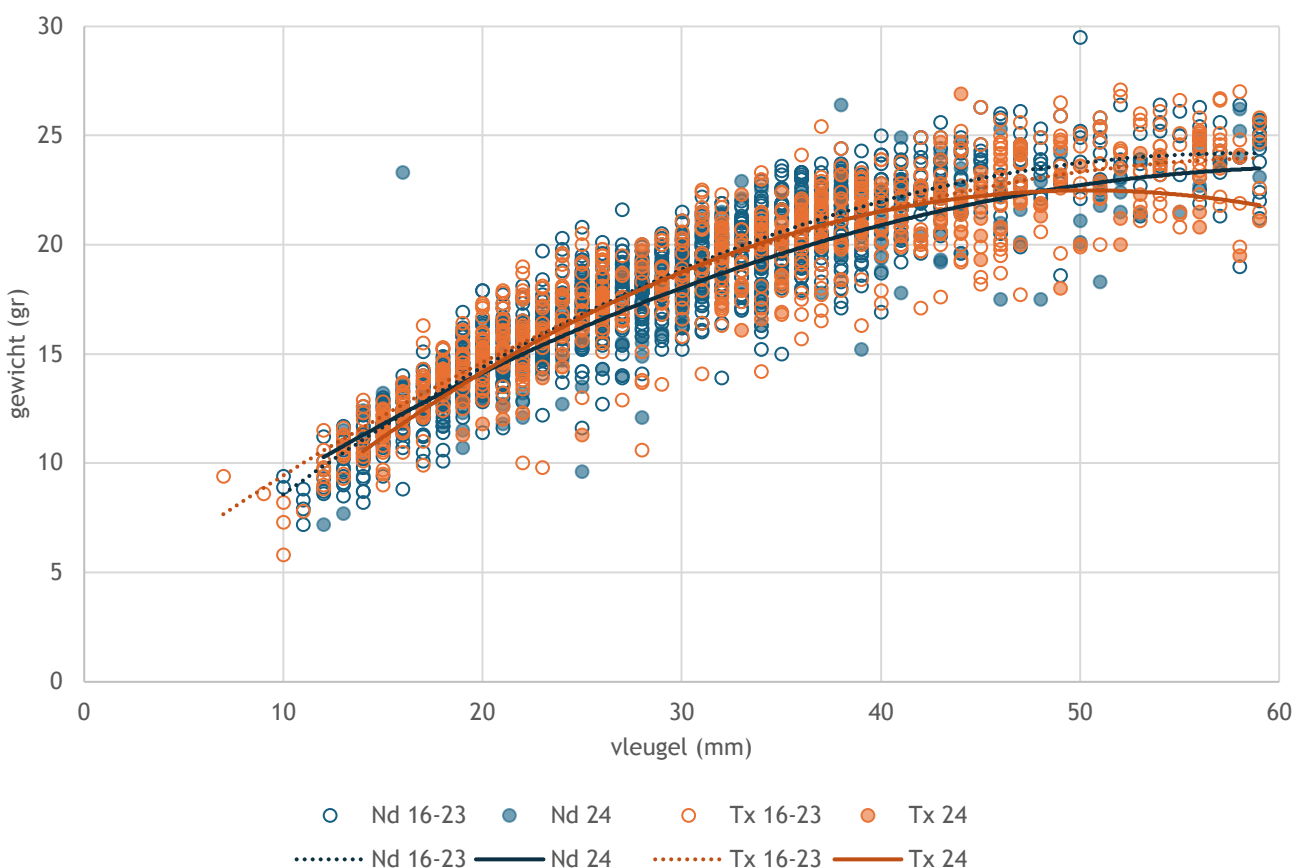
Inclusief de tweede en vervolglegsels vlogen in 2024 per territorium minimaal 4,5 jongen succesvol uit; in de Noordduinen was dit 3,2 (figuur 7).

In de Noordduinen gaan relatief meer legsels verloren door predatie dan op Texel, met name in de periode 2012-18 (voor de start van de nestbescherming in de Noordduinen in 2019). Omdat in de Eierlandse Duinen nestpredatie nauwelijks een rol speelt (behalve in 2023), en het aandeel mislukte nesten daarvoor veel kleiner is, is het aantal uitgevlogen jongen per territorium er in het algemeen (veel) groter dan in de Noordduinen, met uitzondering van 2019 en 2023 (figuren 6 en 7).

Vanaf ongeveer vleugellengte 60 maken jonge Tapuiten zich klaar om uit te vliegen en beginnen ze gewicht te verliezen. Vanaf dat moment is de voedselbeschikbaarheid

in een gebied minder bepalend voor de conditie van de jongen. Daarom is voor de vergelijking in conditie tussen de jaren en gebieden alleen gekeken naar het gewicht bij vleugellengtes < 60 gr (figuur 8).

In 2016-23 was de gemiddelde conditie van nestjongen in de Eierlandse Duinen en in de Noordduinen zeer vergelijkbaar, de groeicurves zijn nagenoeg identiek (stippellijnen in figuur 7). Ook in 2024 wijkt de gemiddelde conditie in beide gebieden weinig af van die in de jaren ervoor, al lijkt deze dit jaar bij langere vleugellengtes (= latere leeftijden) iets lager, en dan met name op Texel. Dit zou deels verklaard kunnen worden door de relatief lage aantallen metingen bij langere vleugellengtes, waardoor de (toevallige) variatie toeneemt. In de voorgaande jaren was sprake van beperkte jaarvariëte in conditiecijfers, met uitzondering van 2018, toen de conditie in beide gebieden door onbekende oorzaak wat achter leek te blijven ten opzichte van de andere jaren (van Turnhout & Majoor 2020). In 2021 leek de conditie van de jongen in de Noordduinen juist wat hoger te liggen dan gemiddeld (van Turnhout & Majoor 2022).

Figuur 8. Gewichten van nestjonge Tapuiten in relatie tot hun vleugellengte in 2024, in de Eierlandse Duinen op Texel (oranje bollen en lijn) en in de Noordduinen bij Den Helder (blauwe bollen en lijn), in vergelijking met de gemiddelden over de jaren 2016-23 in beide gebieden (open symbolen en stippellijnen).

3.3 Overleving en dispersie

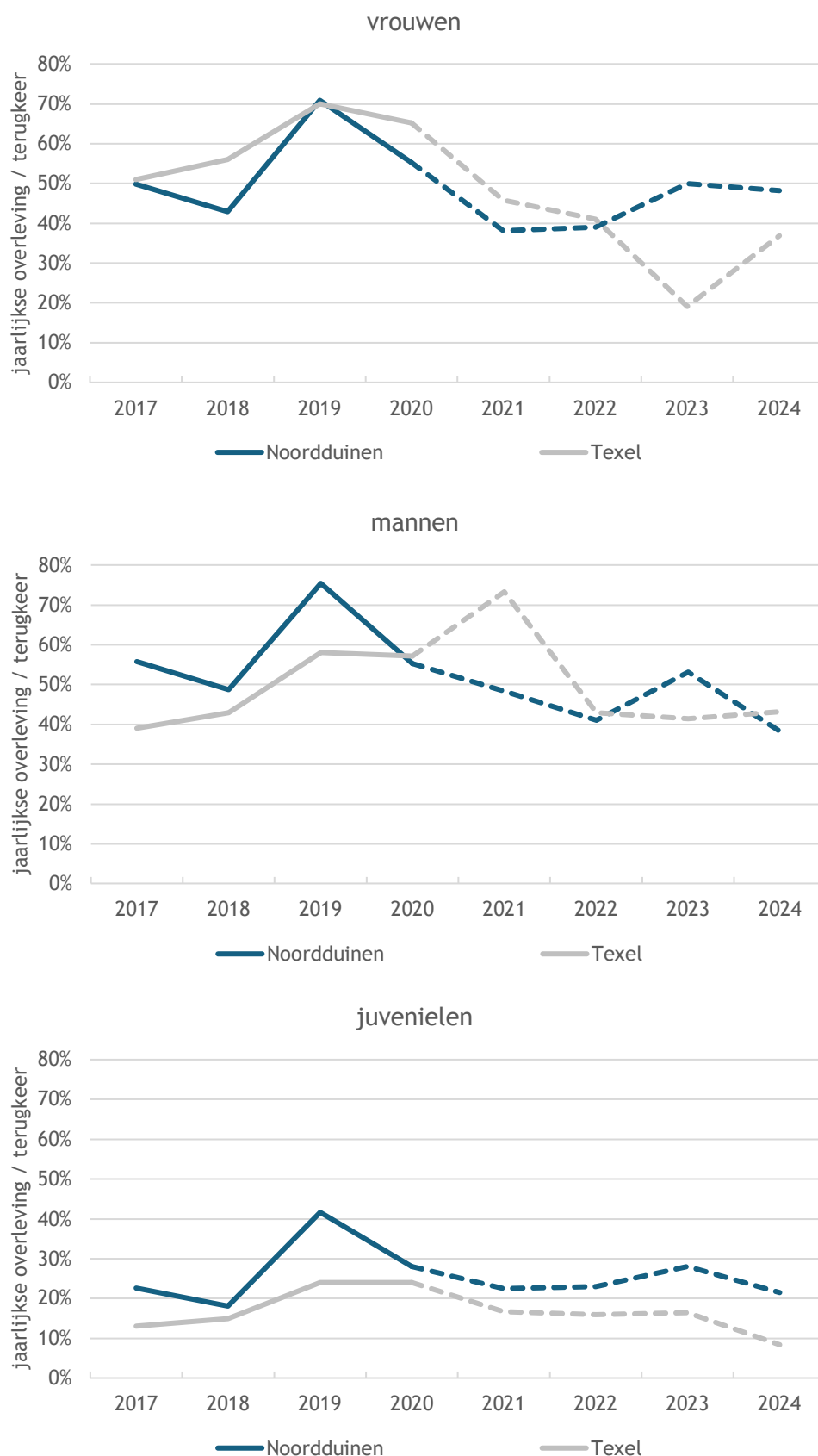
Analyse van aflezings van gekleurringde vogels geeft inzicht in dispersie en overleving van Texelse Tapuiten, die worden vergeleken met de cijfers voor Tapuiten in de Noordduinen. Er is met de gegevens tot en met 2019 een formele overlevingsanalyse uitgevoerd (Madhavan 2020), waarin ook rekening gehouden wordt met de terugmeldkansen van geringde vogels (vogels die niet werden afgelezen, maar nog wel in leven zijn). Deze hebben we voor 2020-2024 aangevuld met de 'terugkeerpercentages', omdat het budget voor het uitvoeren van nieuwe overlevingsanalyses ontbrak. Omdat de jaarlijkse terugmeldkansen van Tapuiten hoog zijn (>90%, hoewel iets lager bij vrouwen dan bij mannen), zijn de verschillen tussen beide wijzen van berekening in principe klein. In beide berekeningen zijn ook terugmeldingen uit andere gebieden meegenomen.

Het aandeel teruggekeerde juveniele Tapuiten in de Eierlandse Duinen was in 2024 met 8% erg laag (figuur 9). Ook het aandeel teruggekeerde volwassen vrouwen was in 2024 laag (37%), maar hoger dan in 2023 (19%). De vrouwenoverleving is sinds het topjaar 2019

afgenomen van 70% naar 37% in 2023. Dit lage percentage is ook lager dan in de Noordduinen, waar de overleving van vrouwen in 2024 48% bedroeg (Roodbergen *et al.*, 2025). Ook bij de mannen was de overleving op Texel in 2024 relatief laag, hoewel vergelijkbaar met die in de afgelopen twee jaren en in 2017 en 2018. Opvallend is dat de terugkeerkans van mannen en vrouwen over de laatste jaren in de Noordduinen een vergelijkbaar patroon vertoont, terwijl dit in Texel niet het geval is. Dit heeft mogelijk te maken met verschuivingen in territoria binnen het eiland; op Texel wordt slechts een deel van de lokale populatie gevolgd, dus het is goed mogelijk dat met name vrouwen vaker gemist worden omdat ze buiten de Eierlandse duinen gaan broeden (vrouwen zijn minder plaatstrouw dan mannen). Dit zou ook kunnen verklaren waarom het aandeel ongepaarde mannen niet is toegenomen ondanks de lagere terugkeerkans van vrouwen, indien de verhuizingen van vrouwen willekeurig zijn, dus er evenveel vrouwen van elders naar de Eierlandse duinen komen als dat er weggaan. Een nieuwe overlevingsanalyse, waarbij onderscheid kan worden gemaakt tussen de waarneemkans en de overleving zou hier meer licht op kunnen werpen.

Nestingang van gemarkeerd Tapuitennest met de vuurtoren van de Cocksdorp, juni 2023 (foto: Frank Majoor).

Figuur 9. Jaarlijkse 'overlevingskansen' van Tapuiten in de onderzoeksgebieden in de Eierlandse Duinen en de Noordoostduinen in 2016/17-2023/24, uitgesplitst naar geslacht en leeftijd.

De cijfers in 2016/17-2018/19 zijn gebaseerd op formele overlevingsberekeningen. Hierbij is gekozen voor het 'beste' model, waarbij de overleving afhankelijk is van geslacht/leeftijd en jaar, maar niet van de interactie tussen beide. Voor meer details over deze berekeningen, zie Madhavan (2020).

De cijfers voor 2019/20 tot en met 2023/24 betreffen 'terugkeerpercentages' (aantal teruggekeerde individuen gedeeld door aantal aanwezige individuen in jaar daarvoor).

De overlevingscijfers van volwassen vrouwen lagen op Texel tot 2022 wat hoger dan in de Noordduinen, maar in de laatste twee jaren juist lager. Volwassen mannen hadden in 2024 een vergelijkbare overleving op Texel als in de Noordduinen, net als in 2018, 2020 en 2022. De tussenliggende jaren laten bij de mannen juist sterke verschillen zien, waarbij de overleving op Texel in 2017, 2021 en 2023 lager was en in 2021 juist hoger was dan in de Noordduinen. Het is onduidelijk wat hiervoor de oorzaak is, al zou bij vrouwen predatie op het nest in beginjaren in de Noordduinen een rol kunnen spelen.

De overleving van juvenielen is op Texel in alle jaren consistent lager dan in de Noordduinen, het sterkst in 2018/19. Ook hier is het speculeren naar de achtergronden. Voedselgebrek of verhoogde predatie in de periode tussen uitvliegen en vertrek naar de overwinteringsgebieden kunnen een oorzaak zijn (van Oosten *et al.* 2017). Eventuele predatie van jongen na uitvliegen is in het veld heel lastig vast te stellen. Het zou interessant kunnen zijn om te verkennen in hoeverre de relatieve dichtheid van verwilderde katten, gekwantificeerd aan de hand van vaste cameraopstellingen langs paadjes of waarnemingen in het veld, gecorreleerd is aan de overleving van eerstejaars Tapuiten per gebiedsdeel. Ook zou het zenderen van bijna vliegvlugge tapuitjongen meer informatie kunnen geven over de sterfteoorzaken. Aanvullend dieet-onderzoek met camera's en onderzoek naar prooidichtheden kan meer licht werpen op de vraag in hoeverre een beperkt voedselaanbod verantwoordelijk zou kunnen zijn voor de eventuele lagere overlevingskansen van jongen in de periode net na uitvliegen, maar dit is erg arbeidsintensief.

In hoeverre een eventueel hogere dispersie van (met name juveniele en vrouwelijke) Eierlandse Tapuiten in een ogenschijnlijk lagere overlevingskans resulteert is niet helemaal duidelijk. Hoewel elders afgelezen individuen meedoen in de overlevingsberekeningen, is de afleesinspanning elders veel lager. Tot en met 2019 waren er slechts vijf gevallen van emigratie bekend: 1 jong uit 2017 (naar de Slufter) en 4 jongen uit 2018 (naar Castricum, Vlieland en Noordduinen (2)). Daar kwamen in 2020 nog eens 5 jongen bij (3 naar elders op Texel, 1 naar Noordduinen en 1 naar Terschelling), in 2021 3 jongen (1 naar elders op Texel, 1 naar Noordduinen, 1 naar Vlieland; daarnaast werd een als nestjong geringd vrouwtje op 24-25 mei 2021 op de Oosterscheldekering waargenomen, maar die is later niet meer teruggezien), in 2022 2 jongen (1 naar Noordduinen, 1 naar Vlieland), in 2023 2 jongen (1 naar Noordduinen en 1 naar Petten) en in 2024 3 jongen (Noordduinen, Texel De Koog en Vlieland, en een doortrekker op de afsluitdijk, die nooit in het broedgebied is gezien)(tabel 1).

Er konden in 2024 twee nieuwe geïmmigreerde Tapuiten aan de 8 immigranten uit voorgaande jaren worden toegevoegd (van Turnhout & Majoor 2020 & 2023, Roodbergen *et al.*, 2024): twee nestjongen die in 2023 zijn geboren in de Noordduinen (Roodbergen *et al.*, 2025).

Tabel 1. Broedlocaties van als nestjong op Texel geringde Tapuiten. De aantallen in het studiegebied (Texel Eierlandse duinen) zijn gebaseerd op de berekende lokale overleving/terugkeerkansen. Let op! De waargenomen aantallen per gebied zijn sterk afhankelijk van de waarneeminspanning.

jaar waarin geringd	aantal geringd en uitgevlogen	Texel Eierlandse duinen	Texel, elders	Castricum	Petten	Noordduinen	Vlieland	totaal elders	doortrek
2016	68	9	1					1	
2017	78	12		1		2	1	4	
2018	81	19						0	
2019	125	30	3			1	1	5	
2020	135	23	1			1	1	3	1
2021	102	16				1	1	2	
2022	109	18			1	1		2	
2023	166	14	1			1	1	3	1
totaal	864	141	6	1	1	7	5	20	2

3.4 Conclusie

Het aantal territoria was in 2024 een stuk lager dan in recordjaar 2023 (40 vs 56), wat een terugval betekent in de stijgende lijn sinds 2018. Het aantal succesvolle eerste legfels was ook iets lager dan in de voorgaande twee jaren, maar het gemiddeld aantal jongen per succesvol eerste legfel was met 4,9 hoog, bijna net zo hoog als in recordjaar 2020 (5,1), en ook het gemiddeld aantal jongen per territorium, inclusief tweede en vervolglegfels was met 4,5 hoger dan in 2023 (3,5). Daar staat tegenover dat de terugkeer van zowel volwassen mannen, vrouwen als juveniele vogels in 2024, net als in 2022 en 2023 tot de laagste behoorden in de studieperiode. De terugkeer van volwassen vrouwen was in 2024 hoger dan in 2023, maar lijkt sinds 2019 af te nemen. Omdat het aantal broedparen niet duidelijk is afgenomen, ligt het voor de hand dat de populatie op peil is gebleven door immigratie van vogels van buiten het onderzoeksgebied.

In 2022 als nestjong bij Den Helder geringde man, als broedvogel op Texel in 2023 (foto: Frank Majoor).

4. Beheer

Voor een uitgebreid beheeradvies wordt verwezen naar Van Turnhout & Majoor (2023).

Begin winter 2024/2025 is gestart met de daarin aanbevolen integrale schapenbegrazing van het gebied. Ook wordt sinds eind 2024 gewerkt aan het bijplaatsen van Konijnen. De resultaten van beide maatregelen in relatie tot aantallen en broedsucces van Tapuiten zullen de komende jaren gemonitord worden.

5. Literatuur

- Boele A., van Bruggen J., Hustings F., van Kleunen A., Koffijberg K., Vergeer J.W. & van der Meij T. 2021. Broedvogels in Nederland in 2019. Sovon-rapport 2021/02. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Dekker J.J.A., Drees J.M., Moerman M.P., Nijssen M., Oostermeijer J.G.B. & Seip L. 2022. Herstel van konijnenpopulaties in de kustduinen. Rapport nummer OBN-2017-86-DK, VBNE, Driebergen.
- van Kleunen A., Foppen R. & van Turnhout C. 2017. Basisrapport voor de Rode Lijst Vogels 2016 volgens Nederlandse en IUCN-criteria. Sovon-rapport 2017/34, Nijmegen.
- Krijgsveld K.L., Klaassen B. & van der Winden J. 2022. Verstoring van vogels door recreatie. Literatuurstudie van verstoringsgevoeligheid en overzicht van maatregelen. Deel 1 hoofdrapport & deel 2 soortbesprekingen. Uitgave Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- Madhavan M. 2020. Meta-population survival of a migratory songbird: The Northern Wheatear (*Oenanthe oenanthe*) in the Netherlands using a multi-state model. MSc internship report, Radboud University, Nijmegen.
- Nijssen M., Wouters B., Vogels J., Kooijman A., van Oosten H., van Turnhout C., Wallis de Vries M., Dekker J. & Janssen I. 2014. Begrazingsbeheer in relatie tot herstel van faunagemeenschappen in duinen. Rapport 2014/ OBN190DK. Directie Agro kennis van het Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
- van Oosten H.H. 2015. On the brink of extinction. Biology and conservation of Northern Wheatears in the Netherlands. Thesis, Radboud University Nijmegen.
- van Oosten H.H., van Turnhout C.A.M., Hallmann C.A., Majoor F., Roodbergen M., Schekkerman H., Versluijs R., Waasdorp S. & Siepel H. 2015. Site-specific dynamics in remnant populations of Northern Wheatears *Oenanthe oenanthe* in the Netherlands. *Ibis* 157: 91-102.
- van Oosten H.H., Roodbergen M., Versluijs R. & van Turnhout C.A.M. 2017. Stage-dependent survival in relation to timing of fledging in a migratory passerine, the Northern Wheatear *Oenanthe oenanthe*. *Journal of Ornithology* 158: 133-144.
- Remke E. & van der Spek E. 2021. Advies voor de begrazingsstrategie Nationaal Park Duinen van Texel. B-Ware rapport 19.228.21.21, Nijmegen.
- Roodbergen, M., van Turnhout C., Majoor F. & Zutt T. 2024. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2023. Sovon-rapport 2024/04. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Roodbergen, M., van Turnhout C. & Majoor F. 2024. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2023. Sovon-rapport 2024/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- Roodbergen, M., Majoor F. & Zutt T. 2025. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2025. Sovon-rapport 2025/19. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.
- van Til M., Arens B., van Turnhout C. & Nijssen M. 2016. Beheeradvies Noordduinen – Grafelijkheidsduinen herstel verstuiwingsdynamiek. VBNE-advies OBN-12-DK, Driebergen.
- van Turnhout C. 2009. Effecten van recreatie en de Tulpenrally op de broedpopulatie Tapuiten in de Noordduinen. SOVON-informatierapport 2009/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- van Turnhout C., Aben J., Beusink P., Majoor F., van Oosten H. & Esselink H. 2007. Broedsucces en voedsel ecologie van Nederland's kwijnende populatie Tapuiten. *Limosa* 80: 117-122.
- van Turnhout C. & Majoor F. 2013. Populatieontwikkeling en broedsucces van Tapuiten in het Botgat in 2011-2013 in het kader van het project 'Revitalising the Noordduinen' (LIFE09NAT/NL/417). Sovon-rapport 2013/40, Nijmegen.
- van Turnhout C. & Van Beusekom R. 2014. Toevlucht voor de tapuit. Bescherming van een bijzondere trek-vogel. Vogelbescherming Nederland, Zeist.
- van Turnhout C. & Majoor F. 2015. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2015. Sovon-rapport 2015/74, Nijmegen.
- van Turnhout C. & Majoor F. 2016a. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2016. Sovon-rapport 2016/59, Nijmegen.
- van Turnhout C. & Majoor F. 2016b. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2016. Sovon-rapport 2016/55, Nijmegen.

van Turnhout C. & Majoor F. 2017. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2017. Sovon-rapport 2017/59, Nijmegen.

van Turnhout C. & Majoor F. 2018. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2018. Sovon-rapport 2018/68, Nijmegen.

van Turnhout C., Majoor F. & Zutt T. 2018. Tapuiten en duinbeheer in de Noordkop. *De Levende Natuur* 119: 124-128.

van Turnhout C. & Majoor F. 2019. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2019. Sovon-rapport 2019/84. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout C., Majoor F., Zutt T., Madhavan M. & Jongejans E. 2020. Demografie van een populatie Tapuiten in een snel veranderend duinlandschap. *Limosa* 93: 105-116.

van Turnhout C. & Majoor F. 2020. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2020. Sovon-rapport 2020/96. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout C. & Majoor F. 2022. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2021. Sovon-rapport 2022/07. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout C., Majoor F. & Zutt T. 2022. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2021. Sovon-rapport 2021/08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout C. & Majoor F. 2023. Tapuiten in de Eierlandse Duinen op Texel in 2022. Sovon-rapport 2023/05. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Turnhout C., Majoor F. & Zutt T. 2023. Populatie dynamiek en bescherming van Tapuiten in de Noordduinen in 2022. Sovon-rapport 2023/06. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

In opdracht van:

Sovon Vogelonderzoek Nederland

Postbus 6521
6503 GA Nijmegen
Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen
T (024) 7 410 410

E info@sovon.nl
I www.sovon.nl

